

Til NTNU Bridge

v/ Simon Lie

I forbindelse med Grue kommunes planer for 200 - årsmarkering etter Grue kirkebrann (1822 – 2022) inviteres studenter ved NTNU til å ta benytte denne historiske hendelsen som utgangspunkt for studie, oppgaver og forskning.

Bakgrunn

Den 26. mai 2022 er det 200 år siden Grue kirke brant ned til grunnen under høytidsgudstjenesten 1. pinsedag. Minst 113 mennesker omkom, de fleste kvinner og barn. Hendelsen er den største katastrofen på norsk jord i fredstid.

Grue kommune og Grue kirkekontor har inngått samarbeid om å gi denne tragiske hendelsen en verdig og kraftfull markering.

Kirken som brant ned var en stavkirke bygget på 1200 – tallet. Brannårsaken ble aldri fastslått, men det er streke indisier om at gnister fra et fyrfat som kirketjeneren bar utløste katastrofen.

De omkomne i brannen, 113 registrert i Grue kirkebok, er i hovedsak kvinner og barn. Bare syv voksne menn. I tillegg omkom noen personer fra andre kirkesokn. At så mange kvinner omkom skyldtes at dørene slo innover og stengte for trappen opp til galleriet der kvinner og barn satt. I tillegg var vinduene plassert høyt oppe på veggen og det krevde styrke å komme ut den vegen. Levningene etter de omkomne ble begravet 1. juni 1822 i fire felleskister på branntomten til Grue kirke. Kirketomten ble noen år senere oversvømt av at Glomma tok en nytt elveleie, så bygdefolket fikk ikke noe sted å gå med sin sorg.

Brannen i Grue kirke førte til at det kom en lov om at alle dører i kirkebygg skulle vende utover. [30. september 1823](#) ble det holdt [statsråd](#) på [Stockholm slott](#). Fremmmøtte var bl a [kong Karl Johan](#) samt norske statsråder. Kongens befaling var «at ved alle kirker i Norge skal dørene anbringes slik at de, når de åpnes, skal vende ut fra kirken, og at denne

foranstaltning snarest, og senest innen neste års utgang, skal iverksettes, samt at for ettertiden skal det finne sted lignende innretning ved enhver nyoppført kirke.»

Historisk sett var det et tap, da gamle kirkedører overalt i landet ble revet ut og tilhugget slik at de kunne slå utover, men kanskje har det spart oss for tilsvarende tragedier.

Med bakgrunn i branntragediens omfang, de menneskelige konsekvensene, kostnader for lokalsamfunnet og de nasjonale ettervirkningene planlegger vi en markering som skal synliggjøre historien, som virker samlende på tvers av generasjoner, samfunnslag, organisasjoner og institusjoner, og som er kunnskapsbyggende til nytte for kommende generasjoner. Vi ønsker også å benytte kunst- og kultur som uttryksform i formidlingsarbeidet.

Vi ser etter hendelser som Aleksander Kielland – plattform ulykken, brannen på Scandinavia Star og masakren på Utøya, hvor stor betydning det har hvordan skadde, etterlatte og befolkningen får bearbeidet opplevelsen. Ikke minst hva vi kan lære av slike hendelser? Hvordan tar mennesker vare på hverandre, hvordan stiller samfunnet opp for de involverte og hvordan håndterer samfunnet livet og konsekvensene etter tragedien?

Kirkebrannen i Grue førte konkret til en lovendring om at dørene på kirkebygg og etter hvert alle offentlige bygninger skulle slå utover. For øvrig kan det synes som det har vært lite dokumentasjon, markeringer, litteratur og offentlig oppmerksomhet rundt tragedien som rammet bygda så hardt.

Sett i dette perspektivet stiller vi spørsmål om tragedien i Grue har etterlatt et stort ubearbeidet traume som har påvirket enkeltmennesker og samfunnets mentalitet i ettertid?

Mulig utgangspunkt for studentoppgaver

1. **Historie** – hvordan levde befolkningen i Grue og Solør i 1822? Sosialt, religiøst, familiært, økonomisk. Med dette som bakteppe er det interessant å se hvordan enkeltmennesker, kirke og samfunn håndterte en slik katastrofe med 113 døde i samme bygd / sogn (7 menn og resten kvinner og barn). Dette var før Formannskapsloven (1837) og etablering av Grue kommune.
2. **Kulturminnevern – formidling**. Grue kirkebrann er lite allment kjent, omfang og historien. Hvordan kan vi gjøre historien mer tilgjengelig for allmennheten, barn og unge, innbyggere og besøkende?
3. **Arkiv / dokumentasjon** – (feltarbeid) samle, registrere og tilgjengeliggjøre alt materiale som finnes om Grue kirkebrann. Skjønnlitteratur, faglitteratur, poesi, dokumenter, bilder, radioprogrammer m.m. I dag finnes det ikke en samlet oversikt på dette.
4. **Psykologi- sosiologi** - Evne til resiliens. En brannkatastrofe med så mange døde skapte sannsynligvis ett traume uten at det var samfunnsstrukturer og system for bearbeiding. Hvilke

konsekvenser får dette for enkeltmenneske og for samfunnet i ettertid? De overlevende mennene som måtte leve med at de kom seg ut, men ikke klarte å redde kvinner og barn.

- Hvordan var dødelighete i ettertiden?
- Hvor stor andel utvandret til Amerika?
- Hvordan har hendelsen hatt betydning for alkoholisme i befolkningen?
- Betydning for psykisk sykdom?

5. **Samfunnsvitenskaplig tema:** Hvordan er i ettertid samfunnsstrukturene bygget opp i Grue og hvordan håndterte befolkningen den store branntredien? Mentalt, sosialt og praktisk. Privat og som samfunn.
6. **Kunst og kultur** – hvordan er kunst og kultur benyttet som uttrykksform for å bearbeide og synliggjøre en slik brannkatastrofen som fant sted i Grue?
7. **Grue kommune ønsker å skape et monument/ ett minnesmerke/ minnested.** Dette skal være utendørs og allment tilgjengelig. Monumentet/minnestedet skal symbolisere hendelsen, men også vise at livet gikk videre med et nasjonalt resultat som kan ha forhindret senere katastrofer av samme karakter. (loven om at dørene skal slå utover)
8. **Arkitektur:** Konsekvenser for kirkearkitektur i Norge med bakgrunn i denne og andre historier om stavkirkene i Norge. I Grue ble slottsarkitekt Linstow engasjert til å tegne den nye kirken som ble ferdig i 1828. På grunn av lovgivningen forsvant alle portaler i de norske stavkirkene (som slo innover). Dette er berørt i boka *Søsterklokkene* v/ Lars Mytting.
9. **Rettshistorie:** Årsaken til brannkatastrofen ble raskt knyttet til gnist fra et fyrfat som kirketjeneren bar på. Det ble tidlig satt fokus og ressurser inn på skyldspørsmål og finne en skyldig. Dette framkommer i avisartikler bl a Morgenbladet i tida etter brannen. Det finnes dokumentasjon i tingboken etter avhør av 45 vitner som var i kirken og overlevde brannen.
10. **Kirkehistorie - teologi:** Hvordan den norske kirken og sognet håndterte hendelsen og situasjonen i ettertid. Det framkommer ikke historier om hvordan omsorg, omtanke og ivaretagelse fra kirken var overfor befolkningen. Var interessen for skyldspørsmålet større enn nestekjærligheten og evnen til omsorg også for teologer og kirkeorganisasjonen?
 - Se hendelsen i et etisk og folkelig perspektiv vs det religiøse perspektivet om den refsende og straffende Gud og mennesket som den store synder.
11. Grue kommune er også åpen for forslag om andre temaer som er relevante til Grue kirkebrann.

Med vennlig hilsen

Anita Sæthre Goplen
Spesialrådgiver
Grue kommune